

2021

Årsrapport

OECDs RETNINGSLINJER
FOR FLERNASJONALE
SELSKAPER

NORGES KONTAKTPUNKT
FOR ANSVARLIG
NÆRINGS LIV

«Norske selskaper trenger
å bli bedre på ansvarlighet
for å henge med i den inter-
nasjonale konkurransen.»

Frode Elgesem
leder av Kontaktpunktet

Innhold

Forord	4
OECDs unike retningslinjer	6
Aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv	8
Egne nasjonale kontaktpunkt	10
Dette er Kontaktpunktet	12

1 Fremme OECDs retningslinjer og veilede næringslivet 14

Åpenhetsloven: Et taktskifte for ansvarlig næringsliv	16
Lansering av Kontaktpunktets årsrapport	20
Rekordstor pågang på kurs	24
Etterspurt kompetanse	27
Nyttige verktøy for ulike bransjer	28
Ny fagdirektør styrker Kontaktpunktet	30
Medieomtale av Kontaktpunktet	31

2 Behandling av klagesaker 32

Klagesaker fra A til Å	34
Mekling i pandemiens tid	39
En klagemekanisme som gir resultater	40

3 Internasjonalt samarbeid 42

Deltakelse på internasjonale møter	44
Oppdatering av OECDs retningslinjer?	46

Året da lyskasterne ble slått på

Den nye åpenhetsloven har gjort Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv mer relevant enn noen gang.

Kontaktpunktet er et upartisk og uavhengig ekspertorgan, oppnevnt av norske myndigheter. Kontaktpunktet skal støtte myndighetene i arbeidet med å fremme OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv, behandle klager mot selskaper og bidra til en velfungerende kontaktpunktordning gjennom nært samarbeid med andre kontaktpunkt og OECD-sekretariatet. Dette er omfattende, viktige og meningsfulle oppgaver.

Retningslinjene er det mest omfattende sett av anbefalinger fra myndigheter om ansvarlig næringsliv. De avspeiler god praksis for alle – ikke bare for de flernasjonale selskapene. Ved å følge OECDs retningslinjer vil næringslivet gi betydelige, positive bidrag til økonomiske, miljømessige og sosiale fremskritt verden over. Arbeidet med å fremme retningslinjene er således ikke bare en internasjonal forpliktelse regjeringen har påtatt seg, men helt avgjørende for å dreie næringslivet i en bærekraftig retning.

I 2021 – midt under en pandemi – fikk arbeidet for et mer ansvarlig næringsliv lenge etterlengtet drahjelp! Åpenhetsloven gjør det til en rettslig plikt for selskaper av en viss størrelse å utføre aktsomhetsvurderinger i samsvar med OECDs retningslinjer. Loven har som formål å fremme virksomheters

respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold – både i globale leverandørkjeder og i virksomhetene her hjemme i Norge.

Kontaktpunktet hilser loven velkommen. Vi er sikre på at den vil sette et nødvendig press på norske virksomheter til å gjøre seg kjent med retningslinjenes forventninger om å gjøre aktsomhetsvurderinger, og til å arbeide aktivt med å implementere dem i sine virksomheter. Det er bra! For det første fordi også norske virksomheter har leverandørkjeder der menneskerettigheter og faglige rettigheter krenkes, og der arbeidsforholdene er uakseptable. For det andre fordi det også her hjemme er behov for å rydde opp i mange bransjer. For det tredje fordi norske virksomheter åpenbart trenger å bli bedre på ansvarlighet for å henge med i den internasjonale konkurransen.

Vi opplever allerede at åpenhetsloven har en «lyskastereffekt», som øker behovet for veiledning til næringslivet om ansvarlig næringsliv. Vi ser frem til et godt og langsiktig samarbeid med Forbrukertilsynet, som er veilednings- og tilsynsorgan for loven. I 2021 har det vært en økt etterspørsel etter veiledning, kurs og verktøy som kan hjelpe selskapene på veien mot full etterlevelsen av loven. Behovet vil ikke bli mindre.

«Vi opplever allerede at åpenhetsloven har en 'lyskastereffekt', som øker behovet for veiledning til næringslivet om ansvarlig næringsliv.»

OECDs retningslinjer gjelder dessuten mye mer enn menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. De stiller forventninger til næringslivet også på andre områder, som åpenhet, miljø, klima og anti-korrupsjon. Vårt veiledningsarbeid vil fortsette å dekke også dette. EUs arbeid med bærekraft har også betydning for arbeidet vårt. For eksempel viser de sosiale vilkårene i EUs taksonomi – eller klassifisering – av bærekraftige økonomiske aktiviteter til OECDs retningslinjer.

I 2021 har Kontaktpunktet hatt flere klagesaker til behandling enn noen gang. Klagesakene er ofte komplekse og krever høy faglig standard og effektiv behandling. Sekretariatet har betydelig erfaring og kompetanse i behandling av klagesaker, og dessuten har vår nye fagdirektør bidratt sterkt på dette området. I tillegg har vi klart å skaffe meget høyt kvalifiserte meglere til å tilrettelegge dialogen mellom partene, blant annet gjennom et uformelt samarbeid med Riksmekleren. Vi forventer flere klagesaker i årene som kommer.

OECDs retningslinjer og veiledningstekstene ble sist oppdatert i 2011, og det er behov for oppdateringer for å sikre at de svarer på dagens utfordringer og muligheter når det gjelder næringslivets bidrag til økonomiske, miljømessige og sosiale fremskritt.

Dette gjelder temaer som klima og digitalisering. Det er også behov for å gjøre mer for å styrke de enkelte lands kontaktpunkt, slik at de nasjonale kontaktpunktene fungerer på en mer likeverdig måte. I dag er forskjellen mellom kontaktpunktene for stor. Arbeidet er i gang i OECD. Det norske Kontaktpunktet støtter norske myndigheter også i denne viktige prosessen, og vil fortsette med det.

Kontaktpunktet går spennende tider i møte i 2022.

Frode Elgesem
leder av Kontaktpunktet

OECDs unike retningslinjer

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper er de mest omfattende og best forankrede av alle internasjonale mekanismer som skal sikre ansvarlig næringsvirksomhet.

Bærekraftig utvikling

Et hovedmål med OECDs retningslinjer er at næringslivet skal bidra til bærekraftig utvikling.

Et selskap som ikke er sitt ansvar bevisst kan gjennom sitt virke i verste fall bidra til menneskerettighetsbrudd, brudd på faglige rettigheter, miljøødeleggelser, korrupsjon eller at lokal-samfunn påvirkes negativt.

Retningslinjene og aktsomhetsvurderinger hjelper virksomheter til å unngå negativ påvirkning og skade på mennesker, samfunn og miljø, og til å rette opp skader som måtte oppstå, og dermed bidra til å oppfylle bærekraftsmålene.

En klar forventning

Retningslinjene er OECD-landens anbefalinger til næringslivet, og myndighetene har en klar forventning om at de følges.

50

regjeringer har
forpliktet seg til å følge
retningslinjene

Dekker alle områder

Samlet dekker OECDs retningslinjer alle områder som et ansvarlig næringsliv må jobbe med. Ifølge retningslinjene skal selskaper:

Respektere
menneske-
rettigheter

Ivareta forbrukernes
interesser gjennom god
markedsføringsskikk

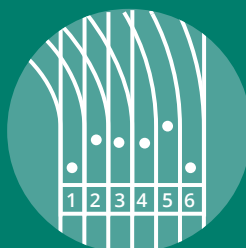
Bevare
miljøet

Bidra til teknologi-
overføring og å
styrke vertslandenes
innovasjonsevne

Ivareta
arbeidstaker-
rettigheter

Sikre konkurranse
i samsvar med lover
og regler

Unngå
korrupsjon

Betale skatt
i samsvar med lover
og regler

Være åpen om
selskapets virke

Aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv

Et sentralt element i OECDs retningslinjer er forventningen om at selskaper gjennomfører aktsomhetsvurderinger, for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø.

Selskaper bør kartlegge, forebygge og håndtere negative effekter fra virksomheten, leverandørkjeden og forretningsforbindelser, og kommunisere utad hvilke tiltak som er iverksatt for å håndtere negativ effekt. Kort fortalt; du må forstå de risikoene du er knyttet til, håndtere dem og informere om det du gjør.

Aktsomhetsmodellen

Modellen illustrerer aktsomhetsvurderinger som en kontinuerlig prosess gjennom hele virksomhetens levetid.

10
år

For ti år siden ble OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper den mest omfattende internasjonale standarden for å sikre at næringslivet opptrer ansvarlig.

Retningslinjene er et praktisk verktøy som kan hindre at norske bedrifter trår feil i møte med mennesker, samfunn og miljø i sin virksomhet.

Frode Elgesem

Leder av Norges kontaktpunkt
for ansvarlig næringsliv

VIKTIG JUBILEUM: I 2021 feiret OECD 10-års jubileum for revisjonen av OECDs retningslinjer.

OECDs retningslinjer er et uunnværlig verktøy i bedrifters innsats for å opptre ansvarlig. De innarbeider bedrifters ansvar for å respektere menneskerettighetene i metoden aktsomhetsvurderinger.

Cathrine Halsaa

Leder av Kontaktpunktets sekretariat

Egne nasjonale kontaktpunkt

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper støttes av en unik ordning: nasjonale kontaktpunkt.

Alle land som vedtar å følge OECDs retningslinjer, forplikter seg til å opprette et nasjonalt kontaktpunkt.

De har i oppgave å fremme OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og håndtere klagesaker. 50 land har i dag opprettet nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv. Organisering av det enkelte kontaktpunkt varierer fra land til land.

UNIK MEKANISME

Kontaktpunkt-ordningen er den eneste internasjonalt anerkjenner ikke-juridiske klagemekanismen for ansvarlig næringsliv.

Nasjonale kontaktpunkt kan behandle saker som angår selskaper som driver virksomhet i eller fra deres territorier.

OMRÅDER

Siden 2011 har de fleste klagesakene omhandlet følgende områder:

- Menneskerettigheter (50 %)
- Overordnede retningslinjer (49 %)
- Sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet (arbeidstakerrettigheter) (37 %)

KLAGERE

Siden 2011 har de fleste klagesaker blitt innsendt av:

- Sivilsamfunnsorganisasjoner (38 %)
- Fagforeninger (27 %)
- Enkeltpersoner (23 %)

RESULTATER

Siden 2011 har 36 % av klagesakene som kontaktpunktene har behandlet resultert i en avtale.

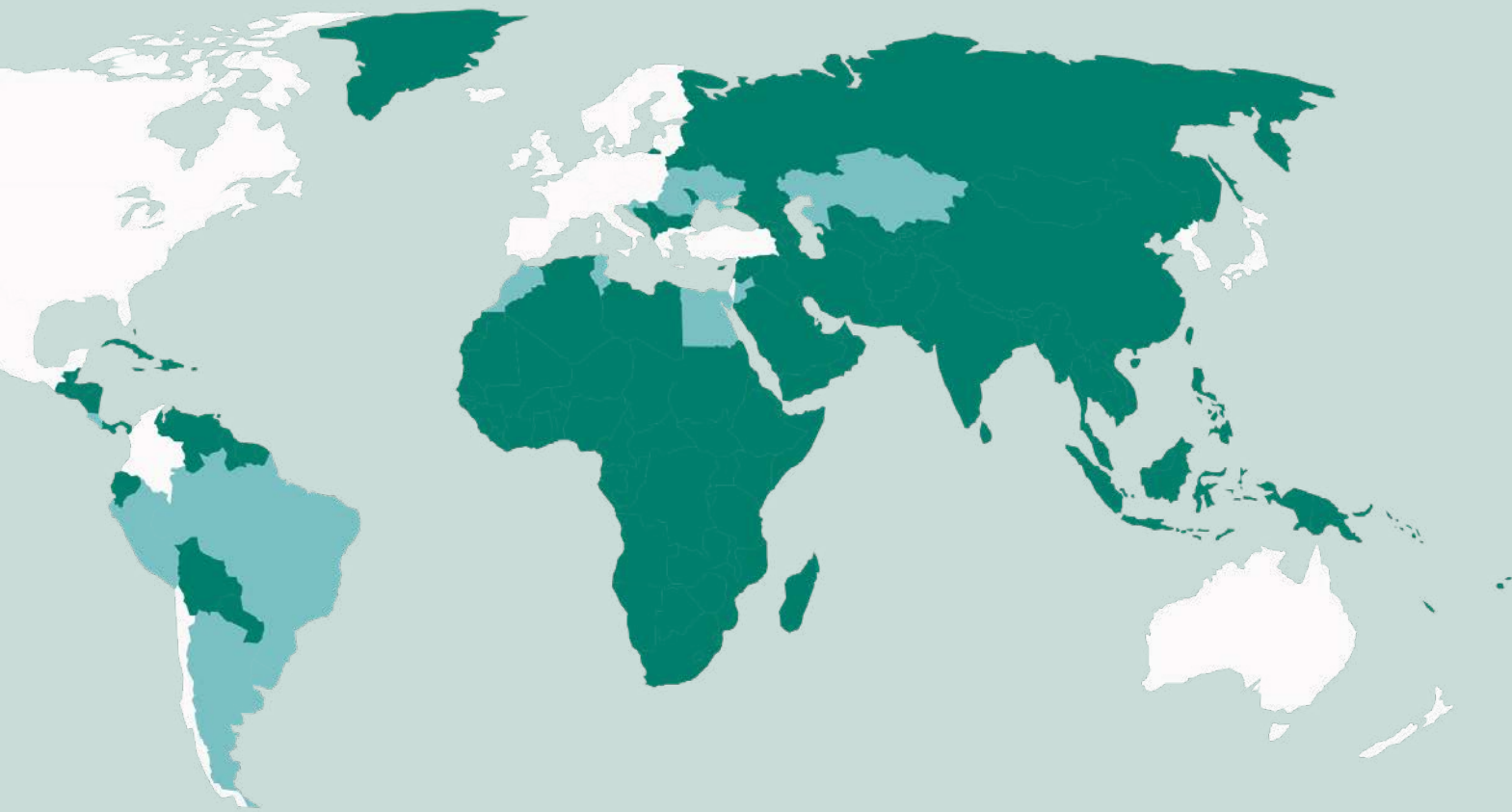
33 % av alle fullførte klagesaker har ført til endring i selskapets retningslinjer.

GLOBAL DEKNING

50 stater er tilsluttet Retningslinjene, som dermed omfatter mer enn 70 % av utenlandske direkte-investeringer. Dette synliggjør den store internasjonale rekkevidden for kontaktpunktene.

Siden år 2000 har kontaktpunktene håndtert mer enn 500 saker, knyttet til selskapers aktivitet i over 100 land.

OECD-land med kontaktpunkt

Australia	Ungarn	Polen
Østerrike	Island	Portugal
Belgia	Irland	Slovakia
Canada	Israel	Slovenia
Chile	Italia	Sør-Korea
Colombia	Japan	Spania
Tsjekkia	Latvia	Sverige
Danmark	Litauen	Sveits
Estland	Luxembourg	Tyrkia
Finland	Mexico	Storbritannia
Frankrike	Nederland	USA
Tyskland	New Zealand	
Hellas	Norge	

Tilsluttede land med kontaktpunkt

Argentina
 Brasil
 Costa Rica
 Egypt
 Jordan
 Kasakhstan
 Kroatia
 Marokko
 Peru
 Romania
 Tunis
 Ukraina
 Uruguay

Observatør-land

India
 Kina
 Russland

Kartet er kun veiledende og tar ikke stilling til territoriell status eller suverenitet. 50 land har vedtatt å følge OECDs retningslinjer og er dermed forpliktet til å opprette et nasjonalt kontaktpunkt.

Dette er Kontaktpunktet

Det norske kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv er et uavhengig, offentlig ekspertorgan med fire medlemmer.

Kontaktpunktet ledes av lagdommer Frode Elgesem. Medlemmene i Kontaktpunktet oppnevnes av Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Finansdepartementet. De oppnevnes på grunnlag av faglig kompetanse, basert på forslag fra arbeidslivets parter og sivilsamfunnet,

representert ved NHO, LO og ForUM for utvikling og miljø.

Kontaktpunktet har et sekretariat som i 2021 besto av tre faste heltidsansatte. Sekretariatet er administrativt underlagt Utenriksdepartementet, men har sitt eget budsjett og er faglig uavhengig av regjeringen.

Sekretariatet og medlemmene driver utstrakt informasjonsarbeid og veiledning overfor norske selskaper og andre interessenter i hvordan de kan oppfylle kravene i OECDs retningslinjer. Sekretariatet forbereder også behandling av enkeltsaker.

Medlemmene

Frode Elgesem

leder, lagdommer i Borgarting Lagmannsrett

Cathrine Dehli

produktstsjef, Celsia

Gro Granden

spesialrådgiver, LO

Beate Ekeløve-Slydal

politisk rådgiver, Amnesty International

Klagebehandling

Njål Høstmælingen

avdelingsdirektør i Folkehelseinstituttet, leder klagebehandling, som vikar for Kontaktpunktets leder

Ola Mestad

professor dr. juris ved Universitetet i Oslo, leder klagebehandling, som vikar for Kontaktpunktets leder

Sekretariatet

Cathrine Halsaa

sekretariatsleder

Åse Sand

seniorrådgiver

Kristel Tonstad

fagdirektør

Kontaktpunktet har tre hovedoppgaver:

1 Fremme OECDs retningslinjer og veilede næringslivet

side 14

2 Behandle klagesaker

side 32

3 Internasjonalt samarbeid

side 42

1

Fremme OECDs retningslinjer og veilede næringslivet

En av Kontaktpunktets viktigste oppgaver er å fremme OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper som et effektivt verktøy for å hindre overtramp.

Retningslinjene er nemlig mer enn fine ord. De utgjør et praktisk verktøy som kan hindre at norske bedrifter trår feil i møtet med mennesker, samfunn og miljø.

Kontaktpunktet driver utstrakt informasjonsarbeid og veileder norske bedrifter og andre interessenter i hvordan de kan oppfylle kravene i OECDs retningslinjer, blant annet gjennom aktsomhetskurs og sektorspesifikke veiledere.

Åpenhetsloven: Et taktskifte for ansvarlig næringsliv

Med åpenhetsloven har Norge fått en lov som forplikter virksomheter til å gjøre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer. Det er nødvendig og viktig.

Åpenhetsloven ble vedtatt av Stortinget i juni 2021 og trer i kraft 1. juli 2022. Den vil gjelde for større virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge.

Formålet med loven er å fremme respekt for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester. Loven skal også sikre tilgang til informasjon om hvordan virksomhetene håndterer dette ansvaret.

Etablerte prinsipper

Åpenhetsloven bygger på etablerte prinsipper og retningslinjer fra FN og OECD. FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter ble vedtatt i 2011. OECDs retningslinjer ble oppdatert i tråd med disse samme år. Retningslinjene fra FN og OECD innebærer å følge opp menneskerettigheter i egen virksomhet og på tvers av forretningsforbindelser gjennom såkalte aktsomhetsvurderinger.

Krav til aktsomhetsvurderinger

Åpenhetsloven stiller krav til virksomhetenes aktsomhetsvurderinger. Bedriftene skal kartlegge og vurdere risiko for å forårsake, bidra eller være direkte knyttet til negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Tiltak skal iverksettes og følges opp.

Virksomheten skal kommunisere med sine interessenter og sørge for eller samarbeide om gjenoppretting og erstatning der det er påkrevd. Arbeidet må forankres i virksomhetens ledelse og styrings-systemer.

Lovens krav til aktsomhetsvurderinger ligger tett opp til anbefalingene i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv (2018). Det er ikke en sjekkliste, men en metode og et arbeid som må gjøres kontinuerlig.

Det er samtidig noen ulikheter mellom kravene i åpenhetsloven og OECDs retningslinjer. Åpenhetsloven gjelder kun grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. OECDs retningslinjer har forventninger til selskapene også når det gjelder miljø, anti-korrupsjon, skatt og andre forhold. Informasjonspliktene i åpenhetsloven baserer seg på plikten til å utføre aktsomhetsvurderinger. De er mer detaljerte enn forventningene om åpenhet i OECDs retningslinjer.

For få følger retningslinjene

Noe av bakteppet for forpliktende lovgivning er at for få bedrifter har fulgt anbefalingene i OECDs retningslinjer. Kontaktpunktet gjorde en undersøkelse av dette i 2019, som er omtalt i forarbeidene i loven. Et flertall av selskaper gjør ikke aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettigheter, særlig ikke bakover i leverandørkjeden. Det er også erfaringen i andre land, og flere land vedtar derfor nye lovkrav. EU har lagt frem et direktivforslag om bærekraftig selskapsledelse med krav til aktsomhets-

«Noe av bakteppet for forpliktende lovgivning er at for få bedrifter har fulgt anbefalingene i OECDs retningslinjer.»

Kristel Tonstad
fagdirektør, Kontaktpunktet

vurderinger, i tillegg til taksonomien for bærekraftig finans og forslag til nye krav til selskapsrapportering om bærekraft.

Åpenhetsloven vil gjelde både store og mellomstore bedrifter og setter dermed terskelen lavere enn tilsvarende regulering i andre land. Det kan bli et konkurransefortrinn for norske bedrifter. Åpenhetsloven er tydelig på at aktsomhetsvurderingene skal være risikobaserte og forholdsmessige. Nøkkelen til å lykkes er å se på mulighetene som ligger i å sikre en god forankring og oppfølging av arbeidet med menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i egen virksomhet og overfor forretningspartnere og leverandørkjeder.

Taktskifte

Det er ingen tvil om at åpenhetsloven innebærer et taktskifte for arbeidet med ansvarlig næringsliv. Det har vært stor interesse for OECDs retningslinjer og rettsutviklingen på feltet. Kontaktpunktet og sekretariatet har innledet på en rekke arrangementer for enkeltbransjer, finansinstitusjoner, advokatfirmaer og akademia i 2021. Vi bidrar der vi kan for å spre kunnskap og veilede om OECDs retningslinjer og aktsomhetsvurderinger.

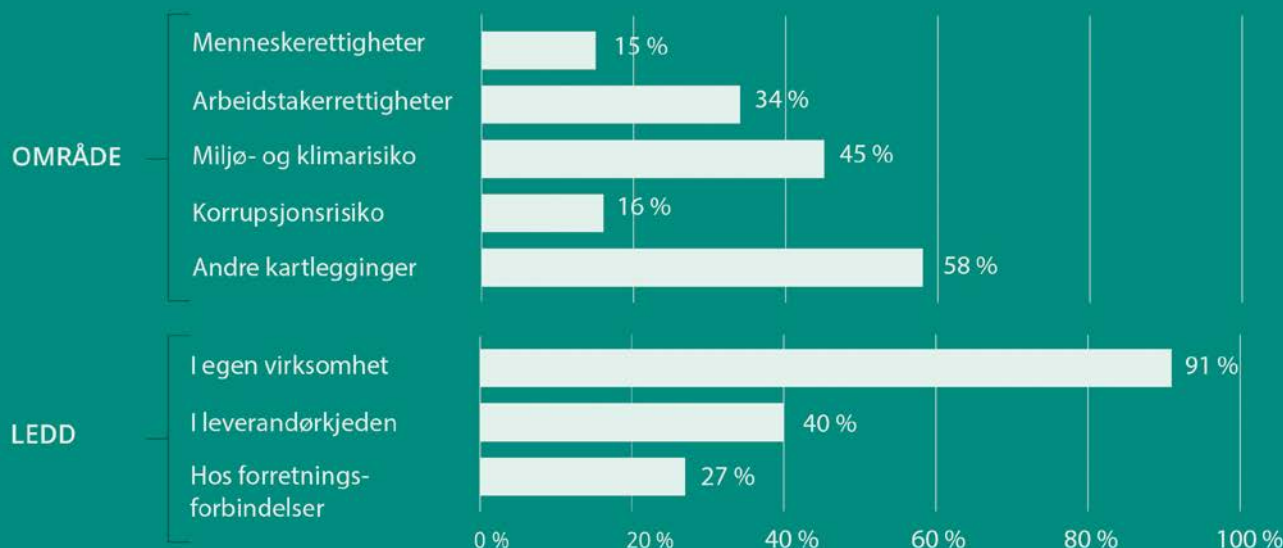
Forbrukertilsynet skal veilede og føre tilsyn med åpenhetsloven. Et godt samarbeid er i gang for å bidra til en god forståelse av hva aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer innebærer.

ÅPENHETSLOVEN:
Loven trer i kraft 1. juli.

Aktsomhetsvurderinger

På hvilke områder har selskapene som gjør aktsomhetsvurderinger kartlagt risiko?

39 %

av selskaper med virksomhet i utlandet ønsker mer veiledning om ansvarlig næringsliv

50 %

har skriftlige retningslinjer for ansvarlig næringsliv/bærekraft. Kun 12 % av disse viser til OECDs retningslinjer

50 %

gjør en form for aktsomhetsvurdering, kun 40 % av disse gjør det i leverandørkjeden

28 %

har indikatorer for ansvarlig næringsliv (KPI)

KILDE: Kontaktpunktets næringslivsundersøkelse, 2020: Undersøkelsen ble gjennomført av Sentio. Utvalget bestod av 600 næringslivsledere i norske bedrifter. 253 av dem jobber internasjonalt, det vil si har eiere, investeringer, produksjon, eksport, egenimport eller import via agenter utenfor Norge.

Nye regler om bærekraft

EUs taksonomi for bærekraftig finans har fått mye oppmerksomhet i finansbransjen og næringslivet det siste året. Den gir en klassifisering av hva som skal til for at en økonomisk aktivitet kan klassifiseres som bærekraftig. Aktiviteten må bidra vesentlig til minst ett av EUs seks klima- og miljømål. Den må ikke gjøre skade på de andre målene og den må også oppfylle sosiale minstekrav. Disse vilkårene viser blant annet til OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Sammen med EUs offentliggjøringsforordning gjennomføres rammeverket i norsk rett gjennom *Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer*.

I 2021 la EU frem forslag til nye krav til selskapsrapportering om bærekraft («Corporate Sustainability Reporting Directive»). Forslaget skal erstatte direktivet for ikke-finansiell rapportering i EU («Non-Financial Reporting Directive») som i 2021 ble tatt inn i regnskapsloven § 3-3 C. Regnskapsloven § 3-3 c stiller krav til store foretak om å utarbeide en redegjørelse om samfunnsansvar.

Næringslivet har stort engasjement, og etterspør kunnskap om de sosiale minstemålene i EUs taksonomi. Kontaktpunktets kompetanse er verdifull i denne sammenheng.

Cathrine Dehli
medlem av Kontaktpunktet
og produksjef i Celsia

Panel samtale om åpenhetsloven

Hva vil åpenhetsloven bety for næringslivet? Hvordan skal næringslivet unngå at krav om aktsomhetsvurderinger blir en kostnadskrevende skrivebordsøvelse uten resultater for menneskene det gjelder?

Det var tema for en panel samtale under Arendalsuka i august 2021. Panel samtalen var et samarbeid mellom Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv, Advokatforeningen og Raftostiftelsen for menneskerettigheter.

– Dette er en veldig viktig lov. Den er i praksis en menneskerettighetslov for næringslivet, for den pålegger dem mer enn åpenhet, den pålegger dem å utføre aktsomhetsvurderinger, sa Frode Elgesem i sin innledning til panel samtalen.

– Det som blir viktig nå, er å få ut informasjon og veiledning til næringslivet om hvordan loven skal følges opp. Den vil gjelde for 8–9000 norske bedrifter. Mange er flinke, men det er også mange som i dag ikke har en god nok forståelse for hva det innebærer, påpekte Elgesem.

PANELSAMTALE: Fra venstre: Stortingsrepresentant Jette F. Christensen (Ap), stortingsrepresentant Ola Elvestuen (V), stortingsrepresentant Tore Storehaug (KrF), fagleder for næringsjus i NHO, Halvor Sigurdson, leder av Kontaktpunktet, Frode Elgesem og advokat Else McClimans fra Advokatforeningen. Foran, med ryggen til: Ordstyrer Aslak Bonde. Nina Scheffe, Head of Social Responsibility i Hydro, var også i panelet.

Foto: Henrik Skjervestad/Advokatbladet

Lansering av
Kontaktpunktets
årsrapport

Fruktbart dialogmøte

– Dersom norsk næringsliv skal lykkes i de internasjonale markedene, må de være ledende på ansvarlighet, sa leder av Kontaktpunktet, Frode Elgesem, da han åpnet dialogmøtet 26. april 2021.

DIALOGMØTE OG LANSERING: Dialogmøtet i forbindelse med lanseringen av årsrapporten er en viktig arena for innspill til Kontaktpunktet. Foto: Torbjørn Helin

Hvert år benytter Kontaktpunktet anledningen til å invitere interessenter fra næringslivet, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, samt det sivile samfunn, til dialogmøte i forbindelse med lanseringen av årsrapporten. Gjennom to panelsamtaler høstet Kontaktpunktet viktige innspill på aktuelle temaer.

– Det årlige dialogmøtet er viktig for Kontaktpunktet, fordi vi får innspill og kritiske tilbakemeldinger fra våre viktigste interessenter. Det får direkte betydning for hvordan vi jobber og hva vi jobber med, sier Elgesem.

En samtale om aktsomhet

Forventningen om å opptre ansvarlig i gjenoppbyggingen etter koronapandemien, den nye åpenhetsloven som var på vei og Kontaktpunktets næringslivsundersøkelse dannet bakgrunnet for panelsamtalen om aktsomhet under dialogmøtet.

Alle foto: Torbjørn Heilm

«Kun 30 % har hørt om retningslinjene, 7 % har satt seg inn dem og skarve 2 % kjenner dem godt. Det er etter vårt begrep rystende. Det betyr at vi har en jobb å gjøre.»

Are Tomasgard
LO-sekretær

«NHO forutsetter at norske bedrifter vet hvordan de skal opptre når de etablerer seg i krevende markeder. OECDs retningslinjer er viktige for å øke bevisstheten om ansvarlig næringsliv. Kontaktpunktet gjør en viktig jobb med veiledning og kursing i ansvarlig næringsliv for NHOs medlemsbedrifter.»

Gjermund Løyning
direktør for politikk og samfunnskontakt, NHO

«Det er nok noen av våre medlemmer som ikke kjenner til Kontaktpunktet eller klagemekanismen. Der har vi en felles jobb med å gjøre Kontaktpunktet synlig, og ikke minst sørge for at klagemekanismen oppleves relevant også for norske organisasjoner.»

Diego Foss
rådgiver, Forum for utvikling og miljø

«Det er ingen unnskyldning å være liten. Vi kan gjøre en like god jobb som andre når det gjelder aktsomhet.»

Monica Sander
daglig leder, Beer Sten

En samtale om sosiale vilkår i bærekraftig finans

EUs taksonomi for bærekraftig finans var tema for dialogmøtets andre panelsamtale. Ekspertene diskuterte og reflekterte rundt betydningen av taksonomien, i dialog med Kontaktpunktets nye fagdirektør.

Taksonomien definerer hvilke økonomiske aktiviteter som er bærekraftige. Ikke bare må den innfri et av EUs miljø- og klimamål og ikke gjøre vesentlig skade på de andre. De økonomiske aktivitetene må også oppfylle sosiale minstekrav i tråd med blant annet OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Med dette som bakteppe, diskuterte paneldeltakerne den sosiale dimensjonen av bærekraftig finans.

«Det motsatte av aktsom er uaktsom, og det liker vi ikke i finans. En rettferdig overgang og 'inclusive green growth' er noe annet enn festtaler. Det er fundamentale forutsetninger for å få til omstillingen som må til for å redusere klimarisiko.»

Idar Kreutzer
administrerende direktør, Finans Norge

«Klimaendringene har konsekvenser for mennesker, liv, helse og velferd, og er i kjernen av hva menneskerettighetene skal beskytte.»

Jenny Sandvig
fagdirektør, Norges institusjon
for menneskerettigheter (NIM)

«Et selskap som driver med fornybar energi kan bli ansett som en grønn næring, men hvis selskapet har virksomhet i konfliktområder, kan det innebære menneskerettighetskrenkelser. Dette henger sammen, og begge risikoene må måles.»

Kiran Aziz
senioranalytiker, KLP

«Jo mer kjennskap kunden har til risiko i sin bransje, jo lavere er risikoen for oss som bank. Det betyr at de faktisk forholder seg til risiko og arbeider for å redusere den.»

Karoline Bakka Hjertø
leder for bærekraft, Sparebank 1

KONTAKTPUNKTET: Cathrine Halsaa, leder av Kontaktpunktets sekretariat, og Åse Sand, kursansvarlig, åpner tredje og siste samling av kurset.

Kurs i aktsomhetsvurderinger

Rekordstor pågang på kurs

Kontaktpunktet er myndighetenes ekspertorgan i å fremme og tolke OECDs retningslinjer, og den nye loven har ført til økt etterspørsel etter kurs og veiledning om ansvarlig næringsliv.

Etter ett års pause under koronapandemien, åpnet Kontaktpunktet høsten 2021 igjen for kurs for bedrifter i ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger. Plassene ble raskt fylt opp og Kontaktpunktet har venteliste for neste kurs. Kurset i 2021 hadde mer enn 30 deltakere fra 20 bedrifter i ulike sektorer.

Kurset Kontaktpunktet tilbyr er unikt i innhold og omfang. Det består av tre heldagssamlinger fordelt over noen måneder. Foruten det faglige innholdet, har deltakerne gitt tilbakemelding om at de får mye ut av diskusjoner og erfaringsutveksling med andre deltakere på kurset. Deltakerne får også tilbud om tre gratis veiledningstimer utover samlingene, med veiledere fra Etisk handel Norge.

På kurset skal deltakerne få en forståelse av hva ansvarlig næringsliv er og hvordan implementere dette i praksis. De får en innføring i internasjonale

standards, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, samt regjeringens forventninger til et ansvarlig næringsliv, den nye åpenhetsloven og generell utvikling på feltet.

For å gi teorien kjøtt på beinet, er alltid representanter for ulike bedrifter en del av programmet. De forteller om hvordan de jobber med aktsomhetsvurderinger i praksis – hvilke utfordringer de står overfor og hvordan de søker å løse disse.

Deltakerne skal også jobbe på egen hånd med Kontaktpunktets verktøy ansvarlighetskompasset. Det forventes at deltakerne, i samråd med veilederne, forbereder en presentasjon for styre eller ledelse i egen bedrift og lager en plan for å utvikle eller videreutvikle systemer og rutiner for risiko- og aktsomhetsvurderinger i bedriften.

VEILEDNING: På kurset diskuterer kursdeltakerne egne utfordringer med andre kursdeltakere og med bistand av veiledere fra Etisk handel Norge.

SIVLSAMFUNNET: Beate Ekeløve-Slydal, rådgiver i Amnesty International Norge, innledet om hvordan sivilsamfunnet kan bistå næringslivet i deres arbeid med aktsomhetsvurderinger.

ERFARINGSDELING: Utveksling av erfaringer er en viktig og nyttig del av Kontaktpunktets kurs i ansvarlig næringsliv.

Kristin Holter
*fagsjef sirkulær økonomi,
Ruter*

«Vi i Ruter var heldige som fikk plass på Kontaktpunktets kurs i ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger. Få kan dette bedre enn Kontaktpunktet selv; i tillegg har vi lært mye av interessante innledere fra næringsliv, organisasjoner og myndigheter. Rådgivning underveis er et meget godt tilbud vi har benyttet oss av.»

Johanna Breivik
*compliance manager,
Entur*

«Kurset i ansvarlig næringsliv har lært oss mye om OECDs retningslinjer og særlig hvordan vi kan jobbe med aktsomhetsvurderinger. Vi har i tillegg fått et godt nettverk og bra veiledning underveis. Vi tar med oss denne kunnskapen videre i bærekraftsarbeidet vårt. Kurset anbefales sterkt!»

Giso Heising
*supplier quality manager,
Kongsberg Maritime*

«Kurset kombinerer utforsking av OECDs retningslinjer med innsikt i hvordan andre bedrifter arbeider for å implementere dem. Alle presentasjoner, gruppeoppgaver og diskusjoner i og utenfor kurset gir en unik mulighet til å finne ut hvor KONGSBERG står i forhold til andre, og til å hjelpe oss med å definere neste steg.»

Foto: Wiersholm

OSLO COMPLIANCE FORUM:

I november 2021 deltok Kontaktpunktet på *Oslo Compliance Forum*, der representanter for næringslivet og myndigheter møtes for å diskutere krav og forventninger til norske virksomheter. I år var et av temaene «Økende krav til et ansvarlig næringsliv – myndighetenes og ekspertenes perspektiv».

På bildet, fra venstre:

Advokat Helen Bogen fra Wiersholm, Erik Solheim, president i *Green Belt and Road Institute*, fagdirektør Kristel Tonstad fra Kontaktpunktet og Dag Sandham, seksjonssjef i Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Utadrettet virksomhet

Etterspurt kompetanse

Mange aktører ønsker mer kunnskap om ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger. Det har ført til et travelt år for Kontaktpunktet.

Åpenhetsloven har bidratt til økt søken etter kunnskap hos bedrifter og andre aktører. EUs taksonomi for bærekraftige aktiviteter med sosiale minstemål basert på OECDs retningslinjer, bidrar også til at mange etterspør Kontaktpunktets kompetanse.

Kontaktpunktet og sekretariatet har i løpet av 2021 innledet på mer enn 35 høyt profilerte konferanser og arrangementer for næringslivet, departementer, sivilsamfunn samt advokater og finansbransjen. Blant annet innledet Kontaktpunktet i en større konferanse

om åpenhetsloven i regi av flere departementer, der næringsminister Jan Christian Vestre og barne- og familieminister Kjersti Toppe var blant innleiderne. Fagdirektør Kristel Tonstad har vært en ettertraktet foredragsholder. Aktuelle temaer er OECDs retningslinjer, erfaringer fra klagesaker og relevant rettsutvikling i Norge og internasjonalt.

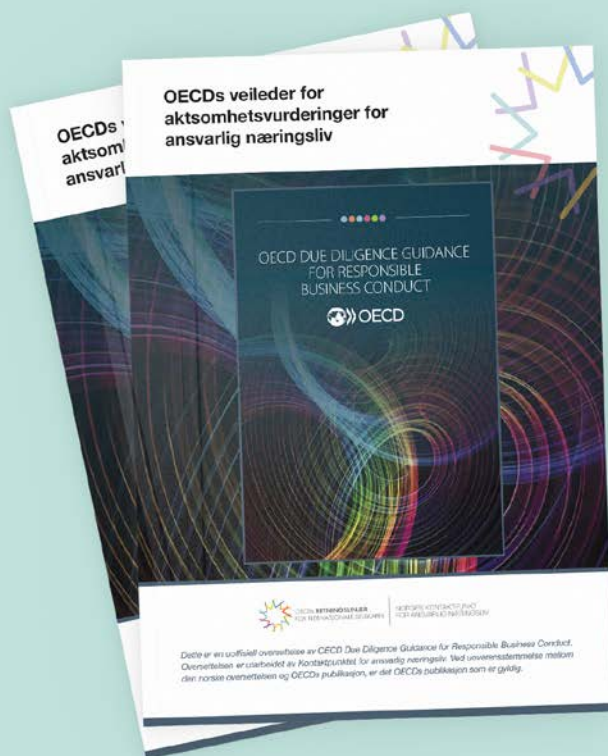
Kontaktpunktet har samarbeidet med NHO, LO og Etisk handel Norge om kurset «Å handle med Kina i en krevende tid», bidratt i opplæring av ambassadeansatte og aspiranter i UD, innledet på Nobels fredssenters seminarserie Real Business, Bergens Næringsråds og Raftostiftelsens Future Proof-plattform for næringsliv og menneskerettigheter, Globaliseringskonferansen og en rekke andre seminarer i regi av ulike aktører.

Nyttige verktøy for ulike bransjer

Det kan være krevende for bedrifter å sette seg inn i forventningene som ligger i retningslinjene. Derfor har OECD utarbeidet sektorveiledere, med praktiske råd tilpasset ulike bransjer.

Veilederne er utarbeidet i samarbeid med sentrale næringslivsaktører og representerer konkrete anbefalinger fra myndighetene i OECD-land. Det gjør dem unike.

Veilederne legger vekt på dialog med interessenter og har et særlig kjønnsperspektiv. Kontaktpunktet fremmer veilederne gjennom seminarer og kurs.

OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger er i sin helhet oversatt til norsk. Det finnes også en norsk innføring til veilederen.

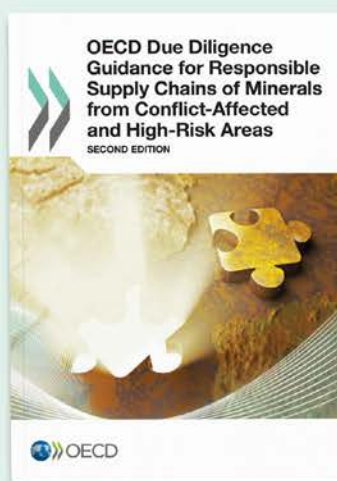
OECDs veileder for bankers utlånsvirksomhet

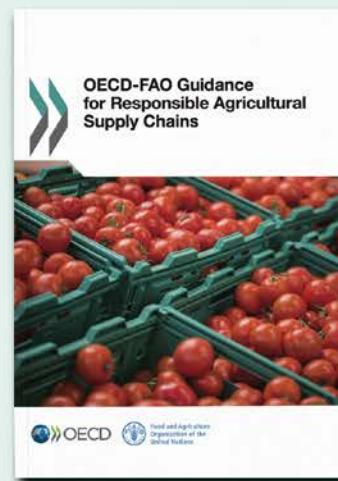
OECDs veileder for institusjonelle investorer

OECDs veileder for sko- og klesbransjen

OECDs veileder for ansvarlige leverandørkjeder for konflikt-mineraler

OECDs veileder for ansvarlige leverandørkjeder i landbruks- og matvaresektoren

OECDs veileder for god interessentdialog med berørte parter i utvinnssektoren

Ny fagdirektør styrker Kontaktpunktet

Kristel Tonstad startet i stillingen i februar 2021. Profesjonell og effektiv håndtering av klagesaker er en av Kontaktpunktets viktigste oppgaver. Derfor er det verdifullt å ha en ledende faglig ressurs dedikert til håndtering av klagesaker på vegne av Kontaktpunktet.

Det foregår en rivende utvikling nasjonalt og internasjonalt når det gjelder forventninger og krav til ansvarlig næringsliv. OECDs retningslinjer og forventninger til aktsomhetsvurderinger ligger til grunn i flere reguleringer på bærekraftområdet nasjonalt og internasjonalt. Tonstad har i 2021 innledet en rekke høyt profilerte arrangementer og bidratt til å styrke Kontaktpunktets anseelse som et ekspertorgan.

Medieomtale av Kontaktpunktet

Kontaktpunktet opplever økende oppmerksomhet om sitt arbeid.

Den nye åpenhetsloven

I all mediedekning av åpenhetsloven har det vært henvisning til at loven er basert på OECDs retningslinjer, og flere har vist til Kontaktpunktets oppgaver som veileder.

I et intervju med Vårt land i september 2021, uttalte fungerende barne- og familieminister Olaug Bollestad, med ansvar for åpenhetsloven, at det vil være en stor oppgave for Forbrukertilsynet å føre tilsyn med 9000 bedrifter. Hun viste til at tilsynet har kontakt med sterke fagmiljøer som kan bistå – som OECDs kontaktpunkt.

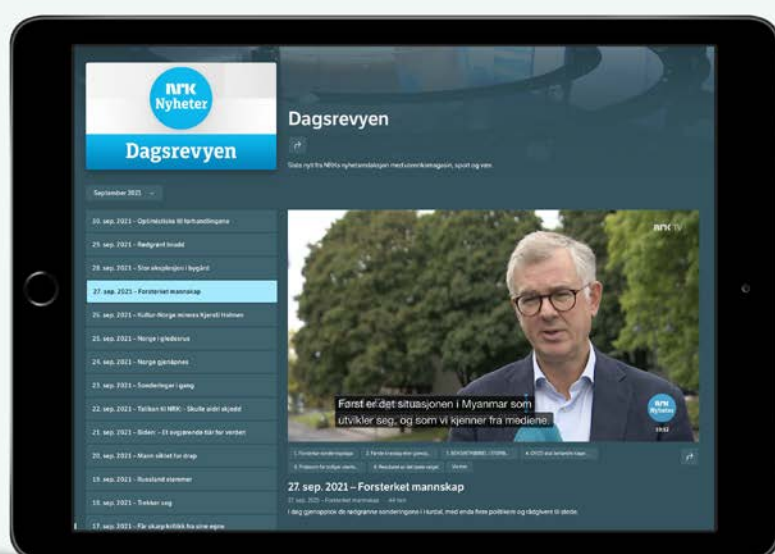
Telenors uttrekk fra Myanmar

I 2021 fikk Telenors uttrekk fra Myanmar stor medieoppmerksomhet. Det gjorde også det at Telenor

ble klaget inn til Norges OECD-kontaktpunkt av The Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO) på vegne av 474 organisasjoner. De hevder at Telenor ikke har opptrådt i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper når det gjelder risikobaserte aktsomhetsvurderinger, interessentdialog og åpenhet i forbindelse med at Telenor solgte sin virksomhet i landet. Klagen er under behandling.

Kontaktpunktets leder, Frode Elgesem, ble i september intervjuet på NRK Dagsrevyen om saken, og deltok i oktober på NRK Dagsnytt 18 – sammen med partene i saken.

Kontaktpunktet kan ikke kommentere klagesaker under behandling, og har prosedyrer for å unngå omtale frem til sakene er avsluttet. Elgesem deltok derfor for å redegjøre for Kontaktpunktets klagebehandling generelt, ikke Telenor-saken spesielt.

Faksimile:
NRK

2

Behandling av klagesaker

OECDs kontaktpunktordning gir enkeltindivider, lokalsamfunn og organisasjoner et sted å klage når de mener selskaper har opptrådt i strid med retningslinjene for ansvarlig næringsliv. Det gjør OECDs retningslinjer unike.

Kontaktpunktet behandler klager mot norske selskaper og selskaper med virksomhet i Norge.

Klageprosessen er ikke-rettslig. Kontaktpunktet tilbyr dialog og mekling mellom partene, og målet er å komme frem til en felles løsning. Saksbehandlingen skal være upartisk, forutsigbar, rettferdig og i tråd med retningslinjene. Sakene behandles i henhold til prosedyrene i OECDs retningslinjer.

Klagesaker fra A til Å

FASE

1

Innledende vurdering

ENKELTSAK

SOMO, på vegne av 474
sivilsamfunnsorganisasjoner
i Myanmar, vs. Telenor

Når en klage sendes inn, gjør Kontaktpunktet først en innledende vurdering av om den skal tas til behandling: Angår den forhold som er nedfelt i OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper? Har klager en interesse i saken på egne vegne eller på vegne av de eller det klagen angår? Er klagen dokumentert? Kan behandlingen av klagen bidra til å løse saken? Kontaktpunktet kan be klageren om mer dokumentasjon og presiseringer.

Det innklagede selskapet får så mulighet til å gi et tilsvarende svar til klagen, som vanligvis deles med klager. Når selskapets tilsvarende svar er mottatt, tar Kontaktpunktet stilling til om kriteriene for å ta klagen til behandling er oppfylt. Kontaktpunktet offentliggjør sin innledende vurdering av om klagen tas til behandling eller ikke, og hvorfor. I denne fasen har Kontaktpunktet ikke tatt stilling til om selskapet har fulgt anbefalingene i OECDs retningslinjer eller ikke.

I juli 2021 mottok Kontaktpunktet en klage fra Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO) – på vegne av 474 sivilsamfunnsorganisasjoner i Myanmar. Klagerne hevder at Telenor ASA ikke har opptrådt i tråd med OECDs retningslinjer når det gjelder risikobaserte aktsomhetsvurderinger, interessentdialog og åpenhet i forbindelse uttrekket fra Myanmar. Klagerne ba om hurtigbehandling av saken. I september 2021 offentliggjorde Kontaktpunktet sin beslutning om å ta saken til behandling og tilby partene dialog og meklingsprosess.

FAKTA

Kriterier i den innledende fasen

Når Kontaktpunktet gjør en innledende vurdering av om klagen skal tas til behandling, skal Kontaktpunktet ta hensyn til:

- hvem den berørte parten er, og partens interesse i saken.
- om saken er vesentlig og begrunnet.
- om det kan være en forbindelse mellom selskapets virksomhet og saken som er forelagt Kontaktpunktet.
- betydningen av gjeldende lovgivning og prosedyrer, herunder rettsavgjørelser.
- hvordan tilsvarende saker er blitt eller blir behandlet i andre nasjonale eller internasjonale prosesser.
- om behandlingen av saken vil kunne bidra til å oppfylle formålet med retningslinjene og til å styrke deres gjennomslagskraft.

Se også Kontaktpunktets prosedyrer for håndtering av enkeltsaker for mer informasjon.

FAKTA

Hvordan klage til Kontaktpunktet?

En klage til Kontaktpunktet skal være skriftlig og inneholde en saklig begrunnelse for klagen – blant annet en beskrivelse av forholdet, henvisning til relevante deler av OECDs retningslinjer og hva man ønsker å oppnå med klagen.

OECD Watch har utviklet et eget verktøy, der potensielle klagere kan sjekke om OECDs retningslinjer er relevante for forholdene de ønsker å ta opp med et selskap: OECD Watch Case Check. Verktøyet gir også innspill til hvilke deler av retningslinjene som kan være relevante for den aktuelle klagen, dokumentasjon som bør legges ved og hvilket kontaktpunkt klagen bør sendes til.

På Kontaktpunktets nettsider finner du mer informasjon og et veiledende klageskjema.

FASE
2

Mekling eller utredning

ENKELTSAK

Fire fagforeninger vs. Norges Bank Investment Management

Når Kontaktpunktet tar en klage til behandling, tilbys partene vanligvis dialog og mekling. Målet er å drøfte det som tas opp i klagen og komme frem til en løsning. Meklingen kan gjøres ved Kontaktpunktet eller ved hjelp av eksterne meklere. Hvis partene kommer til enighet, vil det som hovedregel fremgå av en felleserklæring fra partene.

Dersom partene ikke blir enige, eller ikke vil delta i mekling, utredes saken av Kontaktpunktet. Både informasjon fra partene og andre kilder kan opplyse saken. Dette gir Kontaktpunktet et grunnlag for å vurdere om selskapet har fulgt anbefalingene i OECDs retningslinjer eller ikke.

Kontaktpunktet tok deler av en ny klage til behandling i 2021. Fire fagforeninger stod bak klagen: International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco and Allied Workers' Associations (IUF), European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions (EFFAT-IUF), Service Employees International Union (SEIU) og União Geral dos Trabalhadores (UGT).

Klagen gjelder påstander om kjønnsbasert vold og trakassering i McDonald's og aktsomhetsvurderingene til to investorer i McDonald's: APG Asset Management (APG) og Norges Bank Investment Management (NBIM).

Det norske kontaktpunktet behandler den delen av klagen som gjelder NBIM. Partene takket ja til tilbudet om dialog og mekling, og eksterne eksperter meklet i saken på vegne av Kontaktpunktet.

Oversikt over klagesaker

Lurer du på hva slags saker som behandles internasjonalt? Alle saker som føres for et nasjonalt kontaktpunkt logges i en åpen database:

<http://mneguidelines.oecd.org/database>

ENKELTSAK

KTNC Watch og Workers Support Team vs. TotalEnergies, TotalEnergies EP Norge, Equinor, Technip Energies og Samsung Heavy Industries

To sør-koreanske organisasjoner, Korean Transnational Corporations Watch og Samsung Heavy Industries Martin Linge Project Crane Accident Workers Support Team, leverte i 2019 en klagesak som involverer virksomheter og kontaktpunkt i Norge, Frankrike, Storbritannia og Sør-Korea.

Klager hevder at TotalEnergies, TotalEnergies EP Norge, Equinor, Technip Energies og Samsung Heavy Industries ikke har etterlevd OECDs retningslinjer med hensyn til aktsomhetsvurderinger, offentliggjøring av opplysninger og menneskerettigheter.

Norges kontaktpunkt leder behandlingen av den europeiske delen av klagen, på vegne av det norske, franske og britiske kontaktpunktet. Sør-Koreas kontaktpunkt ønsker selv å behandle de deler av klagen som angår de koreanske partene.

Kontaktpunktet tok klagen til behandling i mai 2021 og tilbød partene dialog og mekling med eksterne meklere, som ble akseptert. Da pandemien har forhindret fysisk mekling har Kontaktpunktet tilrettelagt for digital mekling med simultanoversettelse og teknisk bistand. Saken er kompleks, både i innhold, antall parter og involverte kontaktpunkt.

ENKELTSAK

The Committee Seeking Justice for Alethankyaw (CSJA) vs. Telenor/Telenor Myanmar

The Committee Seeking Justice for Alethankyaw (CSJA) leverte en klage i 2019 om Telenor og datterselskapet Telenor Myanmar. CSJA hevder at militæret brukte et inaktivt nettverkstårn, eid og driftet av Telenor Myanmar, som utkikkspunkt for å skyte ubevæpnede mennesker fra landsbyen Alethankyaw i delstaten Rakhine i 2017. CSJA hevder at selskapet ikke gjennomførte tilstrekkelige aktsomhetsvurderinger for å unngå dette. Klagen gjaldt også andre forhold knyttet til erverv av land og nedstenging av nettet i Myanmar.

Kontaktpunktet besluttet å behandle klagen. Klagerne ønsket ikke å delta i dialog eller mekling med selskapet. Kontaktpunktet har derfor innhentet dokumentasjon fra partene og andre kilder. Basert på dette, skriver Kontaktpunktet en slutterklæring og gir eventuelle anbefalinger til selskapet.

FASE
3

Slutt- erklæring

Siste fase av klagebehandlingen er at Kontaktpunktet skriver en slutterklæring.

Hvis partene kommer til enighet, vil slutterklæringen vanligvis bygge på en felleserklæring eller avtale mellom partene. Hvis partene ikke har kommet til enighet og Kontaktpunktet har utredet saken, vil slutterklæringen vanligvis inneholde en vurdering av om selskapet har fulgt anbefalingene i OECDs retningslinjer eller ikke. Kontaktpunktet kan gi anbefalinger til selskapet i slutterklæringen. Partene kan bestemme at bare deler av avtalen skal være offentlig. Kontaktpunktets slutterklæring offentliggjøres.

FASE
4

Oppfølging

Kontaktpunktet tilbyr oppfølging av klagesaker innen ett år etter ferdig behandling. Kontaktpunktet har per nå ingen saker under oppfølging.

FAKTA

10 banebrytende klagesaker

Kontaktpunktets kompendium med ti banebrytende, internasjonale klagesaker illustrerer mulighetene som ligger i klageordningen. Alle de utvalgte sakene har enten ført til en form for oppreisning eller erstatning til klager, eller så har kontaktpunktene gitt anbefalinger til selskapene om hvordan å opptre ansvarlig i tråd med retningslinjene.

DIGITAL MEKLING: Fra venstre: riksmekler Mats Ruland og Knut Kaasen, professor ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Digital mekling

Mekling i pandemiens tid

Pandemien påvirket i stor grad møteformen også i 2021, inkludert for mekling. Kontaktpunktet startet mekling i en klagesak tidlig i 2021, med flere parter i ulike regioner og tidssoner. Det var ikke mulig med fysiske møter, og meklingen ble gjennomført via Zoom.

Mange kontaktpunkt har gjennomført digital mekling under pandemien, og kontaktpunktene har utvekslet erfaringer og lært av hverandre. Norges kontaktpunkt har erfart at digital mekling er krevende, men med god teknisk hjelp og profesjonelle meklere og oversettere kan man få det til å fungere på en god måte – på tvers av språk, tidssoner og motstridende meninger.

Eksterne meklere – ny praksis

Kontaktpunktet trekker i økende grad på eksterne ekspertise for å mekle mellom partene i klagesakene som er til behandling. Det er ofte komplekse saker og det kan være en fordel med erfaring fra mekling og med problemstillingene som tas opp i klagen.

Gjennom et uformelt samarbeid med Riksmekleren har Kontaktpunktet trukket inn riksmekler

Mats Ruland og mekler Nils-Henrik von der Fehr. Kontaktpunktet har også hentet inn internasjonale eksperter til å mekle i enkeltsaker.

OECD har i løpet av 2021 opprettet en egen ressursbase, der profesjonelle meklere kan melde sin interesse og bistå i meklingen for ulike lands kontaktpunkt.

En klagemekanisme som gir resultater

Hva er det mulig å oppnå gjennom dialog og mekling? Hva skal til for at Kontaktpunktet tar en klage til behandling? Hvilke løsninger finnes? Det var tema for Kontaktpunktets seminar om klageordningen.

En av Kontaktpunktets oppgaver er å gjøre organisasjoner, lokalsamfunn og individer bedre kjent med at de har et sted å gå når de mener selskaper har opptrådt i strid med OECDs retningslinjer. Seminaret på Litteraturhuset i Oslo 1. november 2021 var et viktig ledd i det arbeidet.

OECD Watch følger med

Seminaret ga deltakere fra sivilsamfunnsorganisasjoner, fagforeninger, næringsliv og akademia tilgang til spennende foredragsholdere, som belyste ulike sider ved klageordningen.

Joseph Wilde-Ramsing innledet om klageordningens muligheter og resultater, og god praksis i kontaktpunktens klagebehandling. Han representerer OECD Watch, et globalt nettverk av organisasjoner som bistår sivilsamfunnet i å ta klageordningen i bruk.

Den første klimaklagen

Peter Ras fra organisasjonen Oxfam Novib og Arnaud Stuart fra den internasjonale banken ING, begge med base i Nederland, ga et unikt innblikk i hvordan en klagesak oppleves av partene på begge sider av bordet.

De var i 2017 involvert i den første klagen som omhandlet klima. Oxfam Novib var en av fire organisasjoner som mente ING, gjennom sine investeringer i fossilt drivstoff, brøt OECDs retningslinjer. Resultatet var en banebrytende avtale, som innebærer at ING forpliktet seg til å sette klimamål for utlånsporteføljen.

God mekling

Professor Knut Kaasen ved Universitetet i Oslo og riksmekler Mats Ruland er involvert i mekling i en pågående klagesak mot et norsk selskap. De ga deltakerne en innføring i hva god mekling er, og hvordan man kan bygge tillit i saker der partene i utgangspunktet står langt fra hverandre.

Seminaret ble avsluttet med gruppearbeid, der deltakerne fikk prøve seg på å føre klagesaker, basert på caser som omhandlet miljøspørsmål, urfolks rettigheter og faglige rettigheter.

WORKSHOP: Åse Sand i Kontaktpunktet veileder deltakere under workshopen om klagemekanismen.

RETTFERDIG KLAGEBEHANDLING: Joseph Wilde-Ramsing fra OECD Watch påpekte at kontaktpunktene skal opptre på en måte som er synlig, tilgjengelig, åpen og ansvarlig.

HVORDAN FØRE EN KLAGESAK: Det fikk deltakerne på workshopen prøve seg på med god tone underveis.

FAVNER BREDT: Kristel Tonstad, fagdirektør i Kontaktpunktet, holdt en innledning på seminaret og understreket at OECDs retningslinjer favner bredere enn åpenhetsloven.

3

Internasjonalt samarbeid

Den tredje hovedoppgaven til Kontaktpunktet er å samarbeide og dele beste praksis med OECD og de 50 kontaktpunktene i andre land.

Det er avgjørende for tilliten til kontaktpunktordningen at flernasjonale selskaper møter like krav og forventninger, uansett hvilket OECD-land de har røtter i.

Kontaktpunktene har imidlertid ulik organisering, ressurstilgang og status som utfordrer det prinsippet.

Deltakelse på internasjonale møter

En av Kontaktpunktets viktige oppgaver er å samarbeide med de 50 OECD-kontaktpunktene i andre land, og delta på OECDs forum og møter om ansvarlig næringsliv. I 2021 ble slike møter avholdt digitalt på grunn av koronapandemien. Kontaktpunktet hadde likevel glede av å delta på flere internasjonale arrangementer.

MØTES JEVNLIG: Kontaktpunktene møtes jevnlig hos OECD i Paris – her fra et møte 2019.
Foto: OECD

GLOBAL FORUM
ON RESPONSIBLE
BUSINESS CONDUCT

Rekordhøy deltakelse

OECDs internasjonale forum
for ansvarlig næringsliv

Forumet samler ledende aktører fra næringsliv, academia, fagforeninger, sivilt samfunn og myndigheter, for å dele beste praksis og ny utvikling på området ansvarlig næringsliv. Forumet ble avholdt digitalt i juni 2021 og hadde rekordhøy deltakelse med over 2500 deltakere.

Sentrale tema for årets forum var hvordan ansvarlig næringsliv kan være nøkkelen til en bærekraftig fremtid i en verden som er i stadig endring. En rekke virksomheter delte beste praksis på sitt arbeid med aktsomhetsvurderinger. Det ble avholdt flere sesjoner om kontaktpunktenes arbeid, der sekretariatsleder Cathrine Halsaa ledet en sesjon om kontaktpunktenes rolle for å fremme ansvarlig næringsliv.

Godt etablert nettverk

Nordisk-baltisk samarbeidsmøte

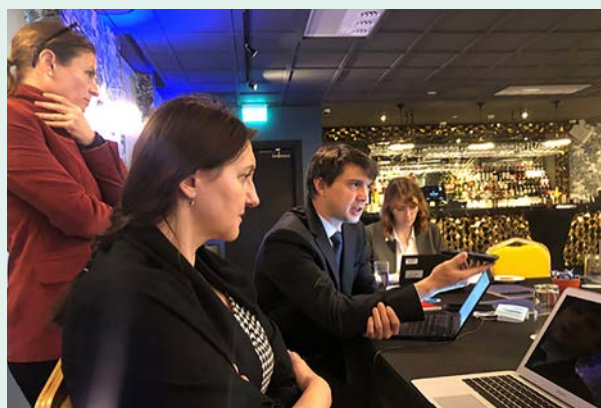
Hvert år møtes de nasjonale kontaktpunktene i nettverket for nordisk-baltiske kontaktpunkt. I 2021 var det danske kontaktpunktet vertskap for denne konferansen som måtte holdes digitalt på grunn av koronapandemien

Gruppen har etablert seg som et tillitsbasert forum for utveksling av konkrete problemstillinger, som hvordan best gi råd til næringslivet om aktsomhetsvurderinger, samt metoder for å bidra til vellykket håndtering av klagesaker.

Tema for årets møte, som ble avholdt digitalt, var erfaringer med håndtering av klagesaker under koronapandemien, og særlig fordeler og ulemper med digital mekling. Det belgiske kontaktpunktet bidro med erfaringer fra sin digitale meklingsprosess. Den internasjonale utviklingen med lovpålagte aktsomhetsvurderinger, gjennom nasjonale og internasjonale reguleringer, ble også drøftet. Det norske Kontaktpunktet presenterte sin kartlegging av norsk næringslivs kjennskap til OECDs retningslinjer og Kontaktpunktet, som er omtalt i Kontaktpunktets årsrapport for 2020.

FYSISK MØTE: Fra venstre Barbara Bijelic fra OECD, Cecilie Meciah Haugen Ngwenya og Linda Nielsen fra Danmarks kontaktpunkt, Henning Kloster-Jensen, Norges utenriksdepartement, Cathrine Halsaa, Norges kontaktpunkt, Jakob Kiefer, Sveriges Utenriksdepartement. Dette bildet er fra møtet i 2019.

Viktig læringsverktøy

Fagfellevurdering av Irlands kontaktpunkt

En viktig ressurs for å bidra til funksjonell likhet mellom kontaktpunktene er fagfellevurderinger av de enkelte kontaktpunkt, såkalte «peer reviews». Høsten 2021 deltok kontaktpunktmedlem Beate Ekeløve-Slydal og Åse Sand fra sekretariatet i fagfelleteamet for vurdering av Irlands kontaktpunkt. Det spanske og tsjekkiske kontaktpunktet var også del av teamet, sammen med representanter for OECDs sekretariat. Disse møtte Irlands kontaktpunkt og dets interessenter 27. og 28. oktober 2021 i Dublin.

Under fagfellevurderingene skal teamet vurdere hvordan kontaktpunktet fungerer, og om det opererer i tråd med kjernekriterier for kontaktpunktordningen – det vil si synlighet, tilgjengelighet, åpenhet og ansvarlighet. Teamet ser også på om kontaktpunktets klagebehandling er upartisk, forutsigbar, rettferdig og i samsvar med OECDs retningslinjer.

Fagfellevurderingsprosessen er et viktig læringsverktøy for kontaktpunktet som blir vurdert, men også en svært interessant og lærerik prosess for kontaktpunktene som er del av teamet.

FAGFELLEVRDERING: Fagfelleteamet snakker med ulike interessenter i løpet av prosessen, her i telefonsamtale med part i en klagesak relatert til DR Kongo. Fra venstre: Aize Azqueta, Spanias kontaktpunkt, Ludmila Hyklova, Tsjekkias kontaktpunkt, Nicolas Hachez og Emily Halstead, begge fra OECDs sekretariat.

Foto: Getty Images

Oppdatering av OECDs retningslinjer?

OECD igangsatte i 2021 en prosess for å sikre at retningslinjene fortsetter å være den ledende standarden for ansvarlig næringsliv. Den såkalte «stocktaking»-prosessen har som mål å kartlegge nyere utvikling når det gjelder ansvarlig næringsliv, de viktigste måloppnåelsene, utfordringene for retningslinjene og den unike klagemekanismen som kontaktpunktordningen representerer, i tillegg til den internasjonale konteksten retningslinjene opererer i.

Statusprosessen har vært gjenstand for en internasjonal åpen høring, med innspill fra en rekke aktører, også norske – herunder organisasjoner som representerer arbeidslivets parter, sivilt samfunn og internasjonale organisasjoner som ILO, FN og GANHRI (den globale organisasjonen for nasjonale menneskerettsinstitusjoner).

Gjennom dette arbeidet har OECD kartlagt styrkene til retningslinjene og kontaktpunktordningen,

utfordringer og mangler i forhold til internasjonal utvikling, og potensialet for forbedringer.

Tre temaer har vært særlig sentrale i prosessen:

1. Er retningslinjene relevante og dekkende for alle områder for ansvarlig næringsliv – «fit for the issues»?
2. Er kontaktpunktordningen i stand til å fremme retningslinjene og håndtere klager – «institutionally fit»?
3. Er retningslinjene og OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv – WPRBC – i stand til å plassere seg i sentrum av den internasjonale utviklingen på ansvarlig næringsliv – «fit for implementation»?

Prosessen vil fortsette gjennom hele 2022.

UTGITT AV:
Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv

KONTAKT OSS:
oecdncp@mfa.no

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Publikasjonskode: E-1011BE

DESIGN: Anagram Design as
INNHOLDSUTVIKLING OG PRODUKSJON: Felix Media as

OMSLAGSFOTO: Getty Images
TRYKK: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
UTGITT: April 2022
OPPLAG: 300